

v Hrpelje in nato v Tomaj kjer je deloval kot likovni pedagog do upokojitve leta 1965.

Vsa ta leta je slikal. Od prve razstave v Beogradu leta 1940 do druge samostojne razstave v letu 1968 v Novi Gorici je preteklo skoraj trideset let. Bil je odmaknjen od vsega likovnega dogajanja tako, da ga je poznalo le malo ljudi kot slikarja. Še najbolj so ga poznali rojaki v Škofji Loki, kjer je nekaj mesecev po razstavi v Novi Gorici odprl tretjo samostojno razstavo, na kateri je razgrnil pred gledalci delo, ki je nastajalo trideset let. Predvsem je krajina objekt slikarjevega udejstvovanja in zapis poti, ki jo je slikar prehodil od rojstnega kraja, kjer mu je stal ob strani Ivan Grohar, do Beograda in Benetk in zopet do rojstnega kraja, iz katerega je odšel na Kras, kjer so mu potekla leta službovanja in kjer se je stalno naselil in od tam sedaj obiskuje svoj rodni kraj. Leta študija na akademijah so dala Potočniku samo nujen napotek k obvladovanju slikarstva. Realizmu in naturalizmu zvest si je v treh decenijah slikarstva izbral svetlo barvno skalo in tehniko slikanja z lopatico, kar je morda še vedno vpliv velikega vzornika Groharja, ki je še posebno očiten v sliki Snežni metež (olje, vezana plošča, 1940, 58 × 60 cm). Pri drugih slikah pa je tehnična sorodnost ostala, slikarski problemi pa so drugačni: Potočnik skuša ohraniti na svojih slikah resnično podobo sveta, stalno jasnost in čistost barv, potenciranih pod sončno lučjo do izrednih jakosti v najsvetlejši skrajnosti.

Janez Potočnik je o svojem delu povedal približno takole: »Včasih, ko gledam svoje delo, svoje slike, mislim, da sem nekaj naredil, da sem nekaj. V kakem trenutku pa si mislim, da nisem nič, toda takoj nato se spomnim, da če sem naredil le dve ali tri dobre slike, sem zadovoljil svojemu poslanstvu. Sicer pa, kaj bi brez nas malih, kako bi potem lahko brez nas nastajali veliki... Tehnika mojega slikanja z lopatico? Ne vem, kaj bi rekel. Včasih potegnem črto z lopatico, drugič nanašam barvne lise. Podredim se pravilom zračne perspektive in le rahlo spreminjam motiv, ki sem si ga izbral. Predvsem pazim na osvetlitev predmetov v naravi in sem opustil zelo močne sence. Zdaj jih slikam rahlo, tako da ima slika več zraka. Sem realist in črta mi veliko pomeni, toda še več svetloba. Tej poklanjam največ pozornosti. Najraje bi delal samo z barvo, podobno kot Jakopič, da bi izražal svoja občutja kot moj učil-

telj Grohar. Toda to je težko, morda še nisem dozorel kot slikar.«

S temi slikarjevimi besedami končajmo ta zapis, ker najbolj izražajo vse tisto, kar slikar s svojim delom treh decenijev kot obračun polaga pred nas.

Andrej Pavlovec

NENAVADNA ŽIVLJENJSKA POT

Kam vse je življenje zaneslo naše ljudi in kako nenavadno se je odigravalo, nam kaže primer duhovna Jožefa Jerama iz Smoleve pri Zeleznikih, ki je proti koncu prejšnjega stoletja misijonaril v ZDA in ustanovil v hribih Kalifornije posebno kolonijo žalostnega spomina.

Slovenski biografski leksikon piše v prvi knjigi na 404. strani o Jeramu, da se je rodil »okoli 1865 nekje v kamniškem ali loškem okraju, se šolal v domovini in na zavodu St. Francis Seminary v mestu Milwaukee v državi Wisconsin, misijonaril v bližini Carta v Kaliforniji, severno od San Franciska, in se spustil v drzno kolonizacijsko špekulacijo z ustanovitvijo slovenske naselbine, ki se je nesrečno končala za mnoge slovenske izseljence in zanj.«

Rojstni podatki so zdaj ugotovljeni. V krstni knjigi selške fare je vpisano, da se je 7. marca 1844 rodil v Smoljevi št. 38 Jožef Jeram kmetu Lovrencu Jeramu in Mariji, rojeni Demšar, iz Javorij. Da je ta Jožef poznejši ameriški misijonar Peter Josip Jeram, je razvidno iz dejstva, da je imel dve leti mlajšega brata Lovrenca, ki je po njegovi smrti pisal Jožefu F. Buhu, uredniku Amerikanskega Slovencea.

O Jeramu in njegovem ponesrečenem podvigu povzeman podatke iz članka »Rajska dolina«, ki ga je napisal izseljenec Ivan Molek v Ameriškem družinskem koledarju za leto 1931 (str. 32—42) po pripovedovanju udeležencev in po Jeramovih pismih ter objavah v časopisih. Predstavlja ga kot zelo inteligentnega, sposobnega in delavnega moža. Posebej poudarja, da je pisal dobro slovenščino, imel smisla za jezikoslovje in je priredil slovensko-angleško slovnico ter pripravljaj slovar za slovenske izseljence. »Njegova pisma pa pričajo.« tako piše »da je zgrešil poklic: bil je boljši trgovec kot dušni pastir in se je vedno bolj brugal za business kot za vse drugo.« To njegovo nagnjenje je bilo gotovo eden od nagibov za njegovo velikopotezno akcijo, ki meji že kar na pustolovščino.

Leta 1895 se je Jeram lotil zanesenjaškega načrta, da »spravi Slovence ven na

deželo, ker v mestu duševno propadajo«. Ustanovil je veliko katoliško naselbino v Eden Valley — Rajski dolini v severnem delu Kalifornije, kakih sto milj (približno 160 km) od San Franciska. Kraj je bil hribovit in precej divj. Najbližja železniška postaja je bila okoli 80 km oddaljena (približna razdalja Kranjske gore od Ljubljane). Po posredovanju zemljiškega agenta je kupil od lokalne banke v mestecu Ukiahu 10.000 akrov (nekaj nad 4000 ha) sveta z živino in orodjem na ranču, ki je bil na tistem posestvu. Od tega je bila le kaka dvajsetina zemlje za polje, vse drugo so bili hribi z gozdovi. Kupčijo je Jeram sklenil na svojo roko. Kupnina je bila 75.000 dolarjev, od tega se je zavezal plačati 25.000 ob prevzemu, 50.000 dolarjev pa so knjižili kot dolg na posestvu. Jeram je začel prodajati delnice slovenskim delavcem za »Slovensko katoliško kolonijo Rajska dolina«. Z reklamo mu je pomagal list Amerikanski Slovenec. Denar je prihajal kakor toča. Od jeseni 1895 do februarja 1896 je zbral 90 delničarjev, ki so vplačali skupno 25.000 dolarjev, da je bila kupčija veljavna. Že konec istega meseca so začeli prihajati prvi naseljenci v Rajsko dolino. Sredi marca so se selile družine iz vseh delov ZDA v Kalifornijo. Jeram je pričakoval, da bo na posestvu živelo dvesto družin.

List Chronicle je pisal, da so slovenski katoličani, ki so prišli v Eden Valley, nevarni ljudje, kajti že ob prihodu v ZDA so imeli bodala in dinamične patrone. To divje ljudstvo da je slepo vdano duhovščini in lahko sčasoma postane politično nevarno. Obenem je list poročal, da naseljenci v Rajski dolini trpijo lakoto in stisko in je že izbruhnil upor.

Tajnik naselbine Anton Murnik je že sredi junija 1896 pisal uredniku Amerikanskega Slovenca, da so bili vsi skupaj zapeljani in se naseljenci ne dajo več slepariti. Kakih 30 mož je že zapustilo kolonijo. Nezadovoljstvo je priklopelo do obupnosti, stanovanja so slabša kakor hlevi, hrana je sila borna, treba je urediti denarne in gospodarske zadeve, za zdavnaj vloženi denar ne dobijo delnic in za naselbino še ni nikakih pravil, absolutni gospodar kolonije porablja krvavo zaslužene novce, nekaj priliznjencev pa bi rado živelo od žuljev drugih itd. Iz dopisa se vidi, da je morala biti v Rajski dolini prava diktatura. Jeram jim je vsilil pogodbo, da ostane vloženi kapital nedotaknjen celih 50 let. Naselbina je naglo propadala. Tisti, ki so imeli še kaj denarja, so takoj odšli; reveži so pa

garali še vse leto. Jeram je prodal živino in drugo imetje, kar je smatral za svoje. Dne 3. maja 1897 pa je utonil, ko je hotel na konju prebrestj narasli Eel River (Jeguljasta reka), njegovo truplo so našli čez dva meseca. Takrat so zadnji naseljenci zapustili Rajsko dolino. Naselbino je prevzel državni administrator in jo prodal na javni dražbi za kritje dolga, ki ga je banka v Ukiahu vknjižila na posestvu v višini 47.500 dolarjev.

F. P.

PRISPEVEK H KRONIKI ŠKOFJE LOKE ZA LETO 1968

V dneh od 5. do 14. januarja je bila spominsko-športna prireditev Po stezah partizanske Jelovice. Na sporedu so bile kulturne in športne prireditve, kot je to že navada.

Po 14. januarju se je v organizaciji SK Transturist začela smučarska šola oziroma več smučarskih tečajev za vse starostne skupine od predšolskih otrok do odraslih.

Prireditve »Za našo Planico«, 23. januarja, je odlično organiziralo AMD Škofja Loka. Obisk je presegal pričakovanja. To društvo je nedavno organiziralo tudi avtoskjoring, prvo prireditev te vrste v Škofji Loki.

Skupščina občine je na seji v januarju dala soglasje k predlogu stanovanjskega podjetja Škofja Loka, da le to proda 41 stanovanj v starem delu mesta. Vrednost posameznih stanovanj se giblje med 1680 in 65.223 N din.

2. februarja. Seminar za prosvetne delavce je obravnaval finančno problematiko in predvideno uvedbo samoprispjevka za gradnjo šol.

3. februarja. V javni radijski oddaji Spoznavajmo svet in domovino sta ob pomoči občinstva tekmovali gimnazijski ekipi Ptuja in Škofje Loke. Zmagala je ekipa Ptuja.

5. februarja. Republiški sekretar za gospodarstvo S. Kobal je imel s predstavniki gospodarstva v Škofji Loki pogovor o važnih problemih gospodarjenja v letu 1968.

Slikopleskarstvo Škofja Loka je končalo z urejanjem galerije na gradu. Material je prispevala tovarna JUB iz Dola pri Ljubljani, ki je prevzela tudi pokroviteljstvo nad razstavo P. Černeta. To je prvi primer pokroviteljstva in finančne podpore gospodarske organizacije likovni prireditvi v Škofji Loki.

Od 16. februarja dalje so bili po vsej občini zbori volivcev, ki so obravnavali